

Universiteit
Leiden
The Netherlands

In de klas met kompas: student agency als leidinggevend principe in het voortgezet onderwijs

Schoots-Snijder, A.J.M.

Citation

Schoots-Snijder, A. J. M. (2026, March 10). *In de klas met kompas: student agency als leidinggevend principe in het voortgezet onderwijs*. ICLON PhD Dissertation Series. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4296996>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4296996>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

In de klas met kompas

*Student agency als richtinggevend principe
voor het curriculum in het voortgezet
onderwijs*

Universiteit
Leiden
ICLON

ICLON, Leiden University Graduate School of Teaching

ico

Dit onderzoek is uitgevoerd in de context van het ICO, Interuniversitair Centrum voor Onderwijsonderzoek

Titel: In de klas met kompas. *Student agency* als richtinggevend principe voor het curriculum in het voortgezet onderwijs

Title: In the classroom with compass. *Student agency* as a guiding principle for curriculum development in secondary education

ICLON PhD Dissertatie Serie

Print: Mostert & Van Onderen!

Ontwerp kافت: Keet Severin, leerling Coornhert Lyceum

ISBN/EAN: 978-94-90383-54-1

© 2026, A.J.M. (Anja) Schoots-Snijder

All rights reserved. Vervelvoudiging of verspreiding van dit proefschrift in welke vorm dan ook is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

In de klas met kompas

Student agency als richtinggevend principe voor het curriculum in het voortgezet onderwijs

Proefschrift

ter verkrijging van
de graad van doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van rector magnificus prof.dr. S. de Rijcke,
volgens besluit van het college voor promoties
te verdedigen op 10 maart 2026
klokke 14.30 uur

door

Anja Johanna Maria Schoots-Snijder
geboren in Amsterdam, Nederland
in 1969

Promotor

Prof.dr. W.F. Admiraal

Copromotor

Dr. E.H. Tigelaar

Promotiecommissie

Prof.dr. B.A. Barendregt (Decaan Graduate School / voorzitter)

Prof.dr. N. Saab

Dr. B.H.J. Smit

Prof.Dr. M.L.L. Volman (Universiteit van Amsterdam)

Dr. W. Schenke (Penta Nova, Utrecht)

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	11
2	Curriculum richtlijnen ter bevordering van student agency: een systematische review	23
3	Leerlingperceptie van agency in het VO: een exploratief onderzoek naar het ontwerp en de kwaliteit van de Student Agency Scale (SAS)	66
4	Student agency: de waarde voor leerprestaties, welzijn en vermindering van spanning	88
5	Leerlingprofielen van agency en uitkomsten: herkennen en ondersteunen van agency potentieel	119
6	Discussie.....	149
	Literatuurlijst.....	180
	Appendices bij hoofdstuk 2.....	193
	Appendices bij hoofdstuk 3.....	205
	Appendices bij hoofdstuk 4.....	233
	Nederlandse samenvatting.....	237
	English summary.....	244
	Curriculum Vitae.....	250
	Publicaties	252
	Dankwoord.....	254
	Iclon PhD dissertatie serie.....	254
	Ico PhD dissertatie serie.....	261

Lijst van figuren

Figuur 2.1, Zoekstrategie review	30
Figuur 2.2, Vertaalde overname van het curriculaire spinnenweb uit ‘The spider web: framework for assessing student participation’ (p. 1) door Van der Laan and Bron (2018). SLO.....	32
Figuur 2.3, Aantal empirische studies naar student agency in het voortgezet onderwijs per jaar (augustus 2023).....	33
Figuur 2.4, Grafische weergave van het aantal artikelen per element van het curriculaire spinnenweb	34
Figuur 2.5, Model voor een curriculumontwerp voor student agency (de nummering is gebruikt om de relatie tussen curriculaire keuzes en kenmerken van agency te duiden, niet om een volgorde van suggesties te suggereren, aangezien curriculumontwerp een iteratief proces is).....	58
Figuur 3.1, Fasen facetontwerp quickscan.....	70
Figuur 3.2, Facetontwerp quickscan	71
Figuur 3.3, Resultaten van de quickscan (Q) ten opzichte van theorie (T) voor intenties (sterkste correlatie dikgedrukt).....	76
Figuur 3.4, Resultaten van de quickscan (Q) ten opzichte van theorie (T) voor vooruitdenken (sterkste correlatie dikgedrukt).....	77
Figuur 3.5, Resultaten van de quickscan (Q) ten opzichte van theorie (T) voor zelfregulerend handelen (sterkste correlatie dikgedrukt)	78
Figuur 3.6, Resultaten van de quickscan (Q) ten opzichte van theorie (T) voor reflecteren (sterkste correlatie dikgedrukt).....	79
Figuur 3.7, Hypotheses vervolgonderzoek	112
Figuur 5.1, Omega waarden voor clusters	130
Figuur 5.2, Profielen op basis van student agency, welzijn, spanning en leerprestaties	134
Figuur 5.3, Percentage van de profielen in de onder- en bovenbouw van het voortgezet onderwijs ..	141
Figuur 6.1, Vertaalde overname van het curriculaire spinnenweb uit ‘The spider web: framework for assessing student participation’ (p. 1) door Van der Laan and Bron (2018). SLO. Tussen haakjes het aantal artikelen dat melding maakte van de betreffende elementen.	151
Figuur 6.2, Model voor een curriculumontwerp voor student agency (de nummering is gebruikt om de relatie tussen curriculaire keuzes en kenmerken van agency te duiden, niet om een volgorde van suggesties te suggereren, aangezien curriculumontwerp een iteratief proces is)....	152
Figuur 6.3, Significante relaties tussen pijlers en kenmerken van student agency, de sterkste relatie dikgedrukt.....	156
Figuur 6.4, Significante relaties tussen uitkomsten en pijlers en kenmerken van student agency, dikgedrukt de sterkste correlatie wanneer gecorrigeerd voor andere invloeden.....	159
Figuur 6.5, Leerlingprofielen voor student agency, leerprestaties, welzijn en spanning.....	163

Lijst van tabellen

Tabel 1.1, Overzicht van de studies.....	18
Tabel 2.1, Visie op student agency in het curriculum.....	37
Tabel 2.2, Leerdoelen in een curriculum voor student agency	38
Tabel 2.3, Leerinhoud in een curriculum voor student agency	40
Tabel 2.4, Leeractiviteiten in een curriculum voor student agency	41
Tabel 2.5, Materialen in een curriculum voor student agency	44
Tabel 2.6, Rol van de docent in een curriculum voor student agency	46
Tabel 2.7, Groepering in een curriculum voor student agency	48
Tabel 2.8, Tijd in een curriculum voor student agency	49
Tabel 2.9, Leeromgeving in een curriculum voor student agency	50
Tabel 2.10, Toetsing in een curriculum voor student agency	52
Tabel 2.11, Het curriculaire spinnenweb voor student agency	54
Tabel 3.1, Cronbach's alfa pijlers en kenmerken van agency	80
Tabel 3.2, beschrijvende statistiek pijlers en kenmerken van agency	96
Tabel 3.3, beschrijvende statistiek welzijn en spanning	97
Tabel 3.4, significante relaties agency met leerprestaties als afhankelijke variabele.....	100
Tabel 3.5, significante relaties agency met welzijn als afhankelijke variabele.....	103
Tabel 3.6, significante relaties agency met spanning als afhankelijke variabele	106
Tabel 5.1, Factorladingen pijlers en kenmerken van student agency.....	125
Tabel 5.2, Beschrijvende statistieken en betrouwbaarheidsscores <i>student agency</i>	128
Tabel 5.3, Factorladingen welzijn en spanning	129
Tabel 5.4, Beschrijvende statistieken en betrouwbaarheidsscores welzijn en spanning	129
Tabel 5.5, Verklaarde variantie met 11 clusters	131
Tabel 5.6, Mean Z-scores 11 clusters	133

Lijst van appendices

Appendix A, <i>Codeerschema student agency met voorbeelden</i>	195
Appendix B, <i>Codeerschema curriculum elementen met voorbeelden</i>	199
Appendix C1, <i>Operationalisaties kenmerken agency</i>	207
Appendix C2, <i>Operationalisaties pijlers agency</i>	213
Appendix D1, <i>Ontwerp vragenlijst Agency voor het element 'doelgerichtheid' van de leeraanpak</i> ..	217
Appendix D2, <i>Ontwerp vragenlijst Agency voor het element 'plannen' van de leeraanpak</i>	219
Appendix D3, <i>Ontwerp vragenlijst Agency voor het element 'leerstrategieën' van de leeraanpak</i> ...	221
Appendix D4, <i>Ontwerp vragenlijst Agency voor het element 'doorzettingsvermogen' van de leeraanpak</i>	223
Appendix E, <i>Varimax rotatie kenmerken agency november 2021</i>	225
Appendix F, <i>Varimax rotatie pijlers agency november 2021</i>	227
Appendix G, <i>Varimax rotatie kenmerken agency april 2022</i>	229
Appendix H, <i>Varimax rotation pijlers agency april 2022</i>	231
Appendix I, <i>Pearson correlatiematrix (N=1470)</i>	235
Appendix J, <i>Vershil tussen scholen op pijlers en kenmerken van agency en uitkomsten, jaarlaag als covariaat</i>	236